

Een dag verpleeghuispastoraat

Het gaat hier om een christelijk tehuis in een overwegend christelijk dorp met een open toelatingsbeleid. De meeste bewoners zijn dus ook christelijk. De aanwezigheid van een verpleeghuispastor wordt nog helemaal vanzelfsprekend gevonden. Er zijn afdelingen met somatische patiënten. Die verblijven er permanent of tijdelijk voor revalidatie. Er zijn ook PG-afdelingen (psycho-geriatrie). Daar verblijven vooral dementerende ouderen. Er zijn totaal 200 bewoners, waarvan ongeveer 20 voor revalidatie.

In een kort overzicht:

- De pastor is binnen om half tien, ze leest eerst de medische rapporten over alle afdelingen van het huis en pleegt even overleg met een toevallig aanwezige collega. Normaal is er maar één pastor per dag in huis.
- Ze gaat eerst naar de somatiekafdeling, om daar om tien uur een bijbelkring te leiden (over één van de verhalen over de profeet Elisa, uit een serie), er wordt veel gezongen. De pastor gaat voor in gebed. Twee vrijwilligers halen en brengen de tien bewoners naar hun kamer. De pastor maakt een praatje met de twee vrijwilligers (die dit werk al jarenlang elke woensdagmorgen doen).
- Daarna wil de pastor naar mevr. vG gaan, die terminaal is. Onderweg heeft ze echter een ontmoeting met familieleden van een overleden bewoner, die de kamer van hun vader leegruimen. Ze condoleert hen en praat over hun vader.
- Mevr. vG roept telkens: 'Kunt u me helpen,?' Er is geen gesprek meer mogelijk. De pastor leest enige verzen uit Ps. 103, bidt en zingt voor mevr. vG.
- Ze gaat op weg naar de kamer van mevr. P. Die heeft recent haar man en een oudere dochter verloren, zelf zit ze hier voor revalidatie vanwege een herseninfarct. Op verzoek van de maatschappelijk werkster gaat de pastor naar haar toe. Onderweg ziet ze een open deur bij dhr S. Met hem krijgt ze maar moeilijk contact. Ze gaat toch eerst maar bij hem naar binnen. Hij is RK, zijn refrein is 'bidden heeft niet veel zin'. Er komt opnieuw geen diepgang in het gesprek. Toch mag ze van hem uit de bijbel lezen en er iets bij zeggen. Ze bidt niet.
- In de gang ziet ze een nieuw naambordje. Dat betekent dat er een nieuwe tijdelijke bewoonster is. Ze maakt kort kennis met mevr. W. Die wil geen pastoraal bezoek.
- Er naast woont nog een nieuwe tijdelijke bewoonster, mevr. vS. Bij de kennismaking zegt zij juist graag pastoraal bezoek te krijgen. De pastor sluit het spontane gesprek af met het lezen van een paar psalmwoorden en gebed.
- Eindelijk komt ze bij de kamer van mevr. P. Ze blijkt er niet te zijn, wel spreekt de pastor een ziekenverzorgster over haar.
- Om 12.30 is de pastor op een PG afdeling. Ze eet met bewoners, helpt bij de warme maaltijd, leest een kort bijbelverhaal uit een kinderbijbel en zingt een gezang. De bewoners zingen niet mee.
- Ze heeft daarna zelf een half uurtje pauze en kan haar eigen brood nuttigen op de eigen kamer.

- Ze blijft voorlopig op de PG afdeling. Mevr.V ligt op bed, ze praat niet. De pastor streelt haar hand, houdt die gedurende het bezoek vast en zingt een paar liederen.
- Een zuster maakt de pastor attent op Mevr F, die niet lang meer te leven heeft. Ze is niet meer aanspreekbaar. De familie is aanwezig. Ze spreekt met de echtgenoot en de kinderen, leest uit de bijbel, bidt en zingt met de aanwezigen voor de stervende moeder.
- De pastor doet even mee met het wekelijkse zanguur met vrijwilligers op een andere afdeling en dringt daar met de mensen ook thee.
- Dhr vA loopt permanent op de gang heen en weer. Hij was vroeger ouderling en de pastor kan, zittend op de gang, met hem een platenbijbel bekijken met het verhaal van de verloren zoon. Ze bidt daarna, ook gewoon op de gang.
- Ze gaat naar mevr S, op verzoek van haar dochter. Voor de rust neemt de pastor haar vanuit de huiskamer in de rolstoel mee naar haar eigen kamer. Ze is in de war en toch loopt het gesprek aardig. Ook nu leest ze iets uit de bijbel, bidt ze en zingt ze een lied.
- De pastor gaat terug naar de somatiek afdeling. Onderweg wordt ze aangesproken door diverse mensen in de ontvangsthal, o.a. door een echtpaar dat niet wil klagen en het intussen toch doet.
- Op de afdeling somatiek wordt ze aangesproken door een hoofdzuster die zich zorgen maakt over zelfdodingsplannen van een betrekkelijk jonge bewoonster. Die komt helaas vandaag niet meer aan de beurt.
- 17.00 De pastor eet met de bewoners aldaar in de huiskamer en heeft ook weer de leiding bij de maaltijd. Nu alleen een stukje lezen uit de bijbel en bidden.
- Daarna gaat ze naar de kamer om een verslag te schrijven voor de twee collega's die de andere dagen werken.
- Daarna gaat ze naar een geïsoleerde patiënt op somatiek. Die zit te eten, het gesprek verloopt toch goed. De pastor dankt voor de maaltijd. Ze komt wekelijks bij deze 'gevangene'. Na vertrek bij hem moet ze haar handen ontsmetten en verplicht direct het huis uit. Het is 18.00 uur.
- Ze gaat anderhalf uur naar haar eigen huis. Bij hoge uitzondering komt ze deze avond terug in het verpleeghuis, omdat haar collega een toerustingsavond heeft georganiseerd voor de 65 vrijwilligers van het verpleeghuispastoraat. Zij verleent ondersteuning bij het programma.

Een paar opmerkingen

- Dit is een bijna ouderwets verhaal. Eigenlijk is het werk zó alleen maar mogelijk in een tehuis in de Biblebelt.
 - Zoveel christelijke bewoners hebben de meeste verpleeghuizen niet meer.
 - Een pastor mag in dit huis gewoon zijn of haar gang gaan. Er zijn nog geen beperkingen aan de vrijheid om mensen als pastor aan te spreken.¹

¹ Het is in een deel van de instellingen tegenwoordig gebruikelijk dat nieuwe bewoners al op papier, bij binnenkomst, aankruisen of een pastor contact met hen mag opnemen. Dat werkt echter slecht. Mensen die opgenomen worden weten namelijk niet wat hun boven het hoofd hangt, dus weten ze ook niet of ze pastorale zorg nodig krijgen. Bovendien worden soms zaken slecht doorgegeven aan de dienst Geestelijke Verzorging. Er moet namelijk zoveel gebeuren en afgesproken worden bij de opname van een bewoner of patiënt.

- Er is in dit huis veel ruimte voor publieke pastorale activiteiten (rondom de maaltijden, er zijn bijbelkringen, zanguurtjes, 's zondagse kerkdiensten, herdenkingsavonden voor familieleden van overledenen).
- De pastor heeft inzicht in de medische verslagen van het huis. (Waardoor hij / zij 's morgens mede kan bepalen wie hij / zij vandaag wil bezoeken.).
- Het personeel denkt mee met de pastor en wijst op mensen die geestelijke zorg nodig hebben.
- Er zijn nog veel vrijwilligers te vinden om bij alle activiteiten te helpen en / of mensen te vervoeren naar en van activiteiten.
- De drie deeltijd-pastores in dit huis zijn allen protestants-christelijk (wel van verschillende kerken).
- De pastor is zelf ook nog van de oude stempel: ze is bereid om veel uit de bijbel te lezen, te bidden en te zingen.

Het werk is breder

De pastor hierboven is op de geschetste werkdag vrijwel alleen bezig met het voeren van pastorale gesprekken en 's avonds is er dan een ontmoeting met vrijwilligers. Het werk is breder. Denk aan:

1. Het bieden van die geestelijke verzorging waar de patiënt / bewoner behoefte aan heeft, hiertoe behoort ook het leggen van contact tussen de patiënt en diens kerkelijke, c.q. levensbeschouwelijke achterban;
2. Het regelen van een eerste opvang voor en eventueel nazorg van familie of andere naasten van de patiënt / bewoner;
3. Het verzorgen van liturgische, rituele en aanverwante zaken, zoals de liturgische vieringen, rouw- en jubileumvieringen, ziekenzalving, Bijbelkring en bezinningsbijeenkomsten;
4. Interdisciplinaire samenwerking: het in het belang van de patiënt / bewoner onderhouden van contacten met andere disciplines
5. De geestelijke verzorger kan als ambtsdrager ook de vertrouwenspersoon zijn van andere beroepsbeoefenaren;
6. Het leveren van een eigen bijdrage in het reguliere overleg, gericht op de levensbeschouwelijke en ethische aspecten van de totale dienstverlening;
7. Overleg met instellingsmanagement en andere diensten;
8. Het verrichten van consultatieve taken en opleidingstaken, zoals het geven van onderwijs in de opleiding voor verpleegkundigen en ziekenverzorgenden en het geven van supervisie aan collega's en stagiaires.

Dit is een prachtig overzicht, maar wordt niet in alle instellingen zo gepraktiseerd.

Ter vergelijking

Een HBO-Theologie-stagiaire in een christelijk zorgcentrum en verpleeghuis meldt de volgende dagindeling en noemt de volgende taken. Haar dag lijkt minder volgepropt dan wat hierboven beschreven is:

"Eerst zal ik vertellen hoe een dag in de instelling waar ik ben geweest er ongeveer uitziet:

*8.30 uur kop koffie en voorbereiden van de dag
9.00 uur Dagopening (via radio)
10.00 uur Bijbelkring
11.15 uur Mensen bezoeken
12.30 uur Lunch
13.00 uur Gegevens uitwerken, andere bijbelstudie/zanguur/dagopening voorbereiden.
14.30 uur Bezoeken
16.45 uur Dag afronden*

Je bent de hele dag dus wel bezig. Naast deze bezigheden heb je ook nog taken als het leiden van de weeksluiting, het leiden van uitvaarten, overleg met andere personeelsleden, advies geven aan het bestuur over zaken van ethiek, etc. In een instelling heb je niet alleen te maken met de bewoners, maar ook met de familie van hen. Ook ben je beschikbaar voor de andere personeelsleden in een instelling. Het werk varieert dus nogal."

Vraag

Zou jij in een verpleeghuis willen werken zoals hierboven beschreven is? Wat zegt dat van jou, wat van jouw visie op pastoraat / geestelijke verzorging? Denk daarbij aan

- a. Aan de invulling van de dag
- b. Aan de invulling van de bezoeken/ gesprekken
- c. Wat zou jij zelf graag doen als invulling van je taak?